

Obrazac Metodičkih preporuka za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda predmetnih kurikuluma i međupredmetnih tema za osnovnu i srednju školu	
OSNOVNI PODATCI	
Ime i prezime	Maja Sokač
Zvanje	magistra edukacije hrvatskog jezika i književnosti, mag. educ. philol. croat.
Naziv škole u kojoj ste trenutačno zaposleni	Srednja škola Duga Resa
Adresa elektroničke pošte	sokacmaja@gmail.com
Naslov Metodičkih preporuka	Hiperonimski-hiponimski odnosi
Predmet (ili međupredmetna tema)	Hrvatski jezik
Za međupredmetnu temu navesti u okviru kojeg nastavnoga predmeta, sata razrednika ili izvannastavne aktivnosti se izvodi.	-
Razred	1. razred (gimnazijski program)
OBVEZNI ELEMENTI	
Odgojno-obrazovni ishod (oznaka i tekst iz kurikuluma predmeta ili međupredmetnih tema objavljenih u NN)	SŠ HJ A. 1. 6. Učenik analizira značenjske odnose među riječima pomoću rječnika.
Tijek nastavnog sata	<p>1. Uvodni dio Aktivnost: razmijeni misli u paru. Učenici razmjenjuju misli u paru na temelju poticajnih motivacijskih pitanja.</p>

1. Navedite primjere hijerarhije u društvu.
 2. Je li hijerarhija poželjna za funkcioniranje zajednice?
 3. U čemu hijerarhijski odnosi pomažu?
- Svaki učenik prvo samostalno pokušava zabilježiti odgovore na postavljena pitanja, a zatim o njima razgovara s drugim učenikom.
Nastavnica proziva nekoliko parova koji će usmeno iznijeti misli koje su razmjenili.

Nastavnica najavljuje današnju temu – Hiperonimijski-hiponimijski odnosi.

2. Središnji dio

Svaki učenik dobiva lingvometodički predložak na temu „Hijerarhija oko nas”.

https://drive.google.com/file/d/1I2QsduShxzOiB23jDOPY75S8xOAFVbCr/view?usp=drive_open

Učenici komentiraju strukturu enciklopedijske natuknice, a zatim markiraju ključne pojmove. Na temelju prvog dijela enciklopedijske natuknice vezani tekst pretvaraju u grafički prikaz (grafički prikaz dijelova biosfere). Skiciraju u svoje bilježnice.

Jedan od učenika crta grafički prikaz na ploču.

Nastavnik pomoću prethodnog grafičkog prikaza najavljuje temu nastavne jedinice. Objasnjava kako i među leksemima postoji hijerarhijski odnos gdje je jedna riječ nadređena drugoj, odnosno opseg značenja hiperonima ili nadređenice (*biosfera*) sadržan je u značenju hiponima ili podređenice (*hidrosfera, litosfera, atmosfera*). Takav se odnos među riječima naziva hiperonimijski-hiponimijski odnos. To je paradigmatski značenjski odnos koji leksičkome sustavu ili pojedinom leksičkom polju unutar sustava nameće hijerarhijsku strukturu (Petrović 1997: 241).

Hiperonimičnost i hiponimičnost prisutna je na svim razinama izvanjezične zbilje. U leksičko-semantičkom sustavu usko je povezana s ostalim značenjskim odnosima, osobito s polisemijom, sinonimijom i antonimijom. Ovaj se paradigmatski odnos može prikazati kao logički odnos inkluzije ili uključivanja jer je opseg značenja hiperonima sadržan u značenju hiponima.

Nastavnik naglašava kako nemaju svi leksemi u sustavu svoju nadređenicu. Hijerarhijske se strukture u leksiku uglavnom odnose na konkretne imenice, imenice koje opisuju odnos dio-cjelina, pridjeve koji opisuju boje te na glagole kretanja. (Petrović 1997: 244).

Učenici promatraju kako su u jezičnim rječnicima općeg leksičkog sloja obrađene zoonimske natuknice. Odabran je primjer zoonima zato što je životinjski svijet hijerarhijski jedan od najuređenijih. Svaki od učenika dobiva skeniranu rječničku natuknicu leksema *roda*. Promatra kako je organizirana

	<p>rječnička natuknica te opisuje strukturu rječničkog članka metodom označavanja. Nastavni listić: https://drive.google.com/open?id=0B4uq93jKcquJXzZick1wTVRxdHJpd2huNmFUWGFJdmsyMS1Z</p> <p>Na temelju rječničke natuknice crta grafički prikaz hiperonimijsko-hiponimijskog odnosa u bilježnicu. Tumači leksičko-semantički odnos u zadanome kontekstu.</p> <p>Učenik samovrednuje rješenje zadatka.</p> <p>3. Završni dio Učenik rješava unaprijed pripremljen nastavni listić (vrednovanje naučenoga).</p>
Opis svih aktivnosti (što rade učenici, a što učitelj/nastavnik)	<p>Aktivnosti učenika:</p> <ul style="list-style-type: none">- učenik u paru razmjenjuje misli o zadanoj temi- na glas komentira zapisane ideje- čitanje enciklopedijske natuknice- markiranje ključnih pojmoveva- pretvaranje vezanog teksta u grafički prikaz- služenje jezičnim rječnikom općega leksičkog sloja- opisivanje strukture rječničkoga članka- grafičko prikazivanje hiperonimijsko-hiponimijskog odnosa leksema <i>roda</i> i ostalih leksema-samovrednovanje rješenja zadatka-rješavanje nastavnoga listića (vrednovanje naučenoga) <p>Aktivnosti nastavnika:</p> <ul style="list-style-type: none">- najavljuje nastavnu jedinicu- objašnjava hijerarhijsko-hiponimijski odnos među leksemima- pomaže učenicima u služenju rječnicima- vrednuje nastavni listić
Sadržaji koji se koriste u aktivnostima	<ul style="list-style-type: none">• Lingvometodički predložak „Hijerarhija oko nas“: https://drive.google.com/file/d/1I2QsduShxzOiB23jDOPY75S8xOAFVbCr/view?usp=drive_open• Rječnička natuknica „roda“: https://drive.google.com/open?id=0B4uq93jKcquJXzZick1wTVRxdHJpd2huNmFUWGFJdmsyMS1Z
Primjeri vrednovanja za učenje, vrednovanja kao učenje ili naučenog uz upute	<p>a) Vrednovanje za učenje <u>Aktivnost 3-2-1</u></p> <p>Aktivnost se provodi na kraju sata. Učenici u paru trebaju napisati: tri informacije za koje misle da ih znaju, dvije informacije koje su im nejasne ili ih ne znaju, jednu informaciju koju sasvim sigurno znaju. Ispunjeni obrazac nastavnik koristi u oblikovanju dnevnika učenja pojedinog učenika.</p> <p>b) Vrednovanje kao učenje <u>Lista za samoprocjenu</u></p>

Tema: Hiperonimijsko-hiponimijski odnosi		
Elementi	Točno	Netočno
Odabran je ispravan hiperonim.		
Odabran je ispravan hiponim.		
Uključeni su kohiponimi.		
Hiperonimijsko-hiponimijski odnos grafički je ispravno prikazan.		
Što mi je pomoglo u rješavanju zadatka?		
c) Vrednovanje naučenoga Rješavanje nastavnoga listića na istu temu. Poveznica na materijal: https://edutorij.e-skole.hr/share/page/document-details?nodeRef=workspace://SpacesStore/eed011d6-d282-4d66-80a3-4f28fcbb86ca (pristupljeno 5. 6. 2019.)		
Razrađeni problemski zadaci, zadaci za poticanje kritičkog razmišljanja, kreativnosti i/ili istraživački zadaci; ovisno o predmetu i nastavnoj temi	Učenik se služi jezičnim rječnikom općega i ograničenoga leksičkog sloja kako bi pronašao rječničke natuknice koje u sebi sadrže elemente za prikaz hiperonimijsko-hiponimijskoga odnosa. <u>Popis rječnika i baza leksema (izbor):</u> <ol style="list-style-type: none">1. Anić, Vladimir. 2006. <i>Veliki rječnik hrvatskoga jezika</i>. Znanje. Zagreb.2. Hrvatski jezični portal. http://hjp.znanje.hr/ (pristupljeno 10. 6. 2019.)3. Hrvatski terminološki portal. http://nazivlje.hr/stranica/nova-baza-podataka-s-dostupnim-terminoloskim-resursima/12/ (pristupljeno 10. 6. 2019.)4. Matasović, R. i dr. 2003. <i>Hrvatski enciklopedijski rječnik</i>. Znanje. Zagreb.	
DODATNI ELEMENTI¹		
Poveznice na više odgojno-obrazovnih ishoda različitih predmeta ili očekivanja	BIO SŠ A. 1. 1. Uspoređuje promjenu složenosti različitih organizacijskih razina biosfere te primjenjuje načela klasifikacije živoga svijeta	

1

Sastavni elementi prijave koji omogućuju dodanu vrijednost provedbi javnog poziva. Nisu obvezni, ali nose dodatne bodove u skladu s kriterijima procjene Metodičkih preporuka.

međupredmetnih tema							
Aktivnost u kojima je vidljiva interdisciplinarnost	Čitanje lingvometodičkog predloška s temom iz područja nastavnog predmeta Biologije. Konstruktivna primjena prethodnog znanja o hijerarhijskom uređenju životnog prostora (ljudi, biljaka i životinja).						
Aktivnosti koji obuhvaćaju prilagodbe za učenike s teškoćama	<p>Učenik dobiva fotografije na temelju kojih mora prikazati hiperonimijsko-hiponimijski odnos među pojmovima s fotografijama. Grafički prikaz može napraviti u pisanoj verziji ili pomoću digitalnog alata <i>Coggle</i>.</p> <p>Fotografija 1. Agrumi https://drive.google.com/open?id=1nMHzx3glni5j3oczKuUR-t7vs44FtLfW</p> <p>Fotografija 2. Proljetnice https://drive.google.com/open?id=1zG3SeTwrDybOdEgFSkOXHfk5aQnh0QdG</p> <p>Fotografija 3. Sisavci https://drive.google.com/open?id=1CgQCHcDS66qgH03G0W9rs8D2k0j7IBwI</p> <p>Fotografija 4. Psi https://drive.google.com/open?id=1MQAOBsFImwXckeXAwmO86tPK9RLz_-BB</p> <p>Fotografija 5. Deserti https://drive.google.com/open?id=1soApY0ioYXeY2iXrM7VDRb3-IYhEfrhO</p>						
Aktivnosti za motiviranje i rad s darovitim učenicima	<p>Učenik samostalno traži informacije iz zadanog izvora, transformira ih u novo znanje te ih primjenjuje pri rješavanju zadatka. Odabire jedno znanstveno područje. U terminološkoj bazi Hrvatskoga strukovnoga nazivlja (<i>Struna</i>) pronalazi jedan leksem te pomoću digitalnog alata za izradu umnih mapa <i>Coggle</i> prikazuje hiperonimijsko-hiponimijski odnos odabranog leksema i njegovih hiponima i kohiponima. Dokazuje kako je odnos među hiponima i hiponima hijerarhijski, a među kohiponimima linearan.</p> <p>Učenik spomenuti odnos može prikazati tako što će odabrane lekseme specificirati na tri razine u obliku tablice po uzoru na predložak:</p> <table border="1"><tr><td>Opća razina</td><td>boja</td></tr><tr><td>Temeljna razina</td><td>zelena</td></tr><tr><td>Specificirana razina</td><td>tamnozelena, svijetlozelena, maslinastozelena...</td></tr></table>	Opća razina	boja	Temeljna razina	zelena	Specificirana razina	tamnozelena, svijetlozelena, maslinastozelena...
Opća razina	boja						
Temeljna razina	zelena						
Specificirana razina	tamnozelena, svijetlozelena, maslinastozelena...						

	Izvor: Petrović, Bernardina. 2005. <i>Sinonimija i sinonimičnost u hrvatskome jeziku</i> . Hrvatska sveučilišna naklada. Zagreb.
Upute za kriterijsko vrednovanje kompleksnih i problemskih zadataka i/ili radova esejskoga tipa	-
Projektni zadaci (s jasnim scenarijima, opisima aktivnosti, rezultatima projekta, vremenskim okvirima)	-
Poveznice na multimedijiske i interaktivne sadržaje	<ul style="list-style-type: none">• https://learningapps.org/display?v=pit19e5s519 (zadatak 1)• https://learningapps.org/display?v=p5xxcizuj19 (zadatak 2)• https://learningapps.org/display?v=p4aogdf2519 (zadatak 3)• https://learningapps.org/display?v=p5qi83zpt19 (zadatak 4)• https://edutorij.e-skole.hr/share/page/document-details?nodeRef=workspace://SpacesStore/eed011d6-d282-4d66-80a3-4f28fcbb86ca (zadatak 5, križaljka)
Prijedlozi vanjskih izvora i literature	<ol style="list-style-type: none">1. Anić, Vladimir. 2006. <i>Veliki rječnik hrvatskoga jezika</i>. Znanje. Zagreb.2. Petrović, Bernardina. 1997.3. http://www.enciklopedija.hr/ (pristupljeno 10. 6. 2019.)4. Nadređenice i podređenice u leksiku i rječniku. <i>SL</i>. 43/44. Str. 241.-250.5. Petrović, Bernardina. 2005. <i>Sinonimija i sinonimičnost u hrvatskome jeziku</i>. Hrvatska sveučilišna naklada. Zagreb.